

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Franjo Ogris, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XII.

Celovec, petek, 25. oktober 1957

Štev. 43 (808)

Zahodna Nemčija prekinila stike z Jugoslavijo

Prva mnenja, ki so sledila priznanju vzhodnonemške vlade s strani Jugoslavije, so bila deljena in je bilo tudi v zahodnonemških političnih krogih slišati mnogo glasov, ki so svarili pred dramatičnim nastalega položaja. Kljub temu pa je v Zahodni Nemčiji zmagala politika sile in pritiska, kajti Adenauerjeva vlada je v soboto proti vsem svarilom in pomislekom prekinila diplomatske stike z Jugoslavijo.

Ta svoj korak je zahodnonemška vlada skušala utemeljiti s tem, da je ona edini zakoniti zastopnik vsega nemškega ljudstva in da zato pomeni priznanje Vzhodne Nemčije s strani Jugoslavije vmešanje v notranje zadeve nemškega naroda. Vendar pri tem svojem utemeljevanju ni imela preveč srečne roke, kajti novinarji so spravili zahodnonemškega zunanjega ministra Brentana v sila mučen položaj, da je moral hočeš-nočeš priznati nedoslednost svoje politike zlasti v vprašanju odnosov do držav, ki priznavajo Vzhodno Nemčijo.

Jugoslovanska vlada pa je v svojem uradnem stališču poudarila, da pomeni sklep zahodnonemške vlade o prekinitvi diplomatskih stikov z Jugoslavijo enostransko in samovoljno dejanje. V izjavi je rečeno, da je Jugoslavija suverena in neodvisna država, za katero se ne more izvajati noben pritisk, dočim se zahodnonemška vlada naslanja na politiko sile in pritiska z namenom, da izsili rešitev, ki odgovarja njenim političnim koncepcijam. Zato je — pravi beogradska vlada v svoji izjavi — ravnanje bonnske vlade usmerjeno proti interesom miru in mednarodnega sodelovanja, hkrati pa tudi proti interesom samega nemškega ljudstva in interesom nemške združitve.

Tudi nemška javnost je ostro obsodila korak zahodnonemške vlade. Posebno v krogih socialdemokratske in svobodne demokratske stranke so se odločno izrekli proti vladni politiki, ki na področju združitve Nemčije še ni zabeležila nobenega uspeha, ukrep proti Jugoslaviji pa jo bo le še bolj izoliral ne le nasproti Vzhodu, marveč tudi med zahodnimi državami. V tem smislu je pisal tudi velik del nemškega tiska, kjer je prevladovalo mnenje, da pomeni prekinitve stikov z Jugoslavijo »ponesrečen izraz politike čvrste roke«. List »Frankfurter Allgemeine Zeitung« pa je v tej zvezi zapisal, da bo prelom z Beogradom neskončno otežkočil zopetno združitve Nemčije in bi bilo mnogo bolj koristno iskati dobro sosedstvo s slovenskim Vzhodom.

V prestolnicah treh zahodnih velesil, kjer se je bonnska vlada predhodno po-

svetovala o potrebnih ukrepih proti Jugoslaviji, sicer poudarjajo, da razumejo reakcijo Zahodne Nemčije, hkrati pa ne morejo popolnoma prikriti gotovega preseñenja. Zlasti so skeptični glede bodočega razvoja in posledic, ki lahko nastanejo, kakor zelo posrečeno ugotavlja londonska »Times«, ko pravi, da »ni jamstev za daljšo učinkovitost te akcije, njene posledice pa bodo lahko do skrajnosti neprijetne«.

Eno dobro lastnost za zahodne velesile pa je ta dogodek očitno le imel: Po dol-

gem mrzličnem iskanju so namreč končno našli krivca za to, da je sovjetski umetni satelit prehitel ameriškega. Kriva je Jugoslavija! Približno tako se glasi ugotovitev nekega posebno bistrega ameriškega senatorja, ki je svetovno javnost osrečil z razkritjem, da bi prvi umetni satelit, ki obkroža Zemljo, ne bil sovjetskega izvora, če bi Amerika dolarje, katere je dala kot pomoč Jugoslaviji, porabila za gradnjo satelita. Toda taka hipoteza je le preveč podobna staremu ljudskemu pregovoru, ki se začneja: Če bi pes hlače ncsil...

Občni zbor SPZ v Trstu

Zadnje nedeljo je imela Slovenska prosvetna zveza v Trstu svoj občni zbor. V krasni Gregorčičevi dvorani na sedežu SPZ se je zbralo lepo število delegatov skoraj vseh včlanjenih društev, da pod vodstvom predsednika SPZ prof. dr. Budala sodelujejo na skupnem posvetu o preteklem in bodočem delu svoje prosvetne centrale.

Po nagovoru predsednika so temeljita poročila obravnavala vsa področja prosvetne dejavnosti. Jasno je, da je občni zbor posvetil svojo posebno pozornost navedenim obrambnim nalogam prosvetnih društev in opozoril na nevarne pojave posebno oportunitizma in bojazljivosti, večkrat tudi le nemarnosti posameznikov, kadar gre za kulturne, človečanske in narodne pravice našega ljudstva v Trstu.

V tej zvezi je občni zbor naše sestrsk organizacije v Trstu zavzel ponovno načelno stališče do vprašanja tako imenovane enotnosti in ugotovil, da smatra še vedno, da je sodelovanje med različnimi skupinami tržaških Slovencev potrebno, posebno v akcijah za dosego in obrambo vsem skupnih narodnih pravic. Hkrati pa je občni zbor SPZ v Trstu prišel do spoznanja, da je nenadno veliko navdušenje za združevanje oziroma enotnost bolj škodilo kot koristilo, ker je hrupno slijanje sprožilo v ljudeh mnogokrat upravičene dvome: zakaj take nenadne skoke in zakaj se, recimo, za združevanje in enotnost najbolj navdušeni tisti, ki se iz ka-

kršnih koli vzrokov, navadno pa iz osebnega oportunitizma niso znali ali niso hoteli aktivno vključiti ne v eno ne v drugo narodno skupino, in pa taki, ki s svojim negativnim kritikarstvom ne delajo nič drugega kot zgago in zmešnjavo?

Imamo dokaze, nadaljuje občni zbor SPZ v Trstu, da formalistično in nepričljivo združevanje postane coklja za nadaljnje prosvetno delo. Posebno zgrešena ocena, kaj je in kaj ni ob določenem trenutku važno in koristno, je velika ovira za razvoj prosvete. Nujno je potrebno, da zavlada med ljudmi tako vzdušje, ki bo samo združevalo. Ko bosta zavlada med vsemi našimi ljudmi iskrenost in odkritost, bo združevanje samo še formalnost.

Toda še enkrat je treba poudariti — je izkušnja naših bratov v Trstu — da se ni treba prenatgati in ne prehitovati, ker se bo treba sicer vračati, če bomo hoteli oboji skupaj obdržati to, kar smo dosegli in nas družil danes!

Na koncu je občni zbor tržaške SPZ, ki so se ga udeležili tudi predstavniki goriške Zveze prosvetnih društev in predsednik dr. Franci Zwitter v imenu naše Slovenske prosvetne zveze, poudaril potrebo čim tesnejših stikov z bratskimi društvi v Gorici in potrebo povezave in sodelovanja vseh zamejskih Slovencev v borbi za njihove kulturne in narodne pravice.

OZN 12 let v službi človeštva in svetovnega miru

Vsako leto 24. oktobra slavi ves svet Dan Združenih narodov. Včeraj smo obhajali ta dan že dvanaajstič.

Ob ustanovitvi je ta tako pomembna mednarodna organizacija štela 51 članov,

do danes pa je članstvo naraslo že na 81. V organizaciji so vključene tudi že take države, ki so si priborile svojo državnost, samostojnost in neodvisnost šele ob podpori OZN. Zato je razumljivo, da so takoj postale tudi njene članice. Države-članice OZN so slovesno zatrdile, da se bodo kolektivno prizadevale za mir in varnost, za človeške pravice, za upoštevanje zakonov in svobodo narodov v smislu Ustavne listine OZN.

Velika je vrsta uspešnih posredovanj OZN v sporih med narodi. Na ta način je mednarodna organizacija že večkrat obvarovala svet pred ponovnim svetovnim požarom krute vojne. Pravi namen OZN ni v tem, da države prisili k določenim dejanjem, marveč bolj v tem, da na države vpliva in jih pripravi tako daleč, da le-te ukrepajo in rešujejo spore tako, da je to v korist svobode in miru v svetu.

OZN do lanskega leta še ni razpolagala z mednarodnimi oboroženimi silami, lani pa je postalo potrebno tudi to, in sicer v času suške krize. Tri dni zatem, ko je Generalna skupščina sprejela načrt za ustvaritev teh sil, so se prve enote izkrcale na določenem zbirališču v Italiji,

Dan avstrijske zastave

26. oktober je zvezna vlada proglasila za »Dan avstrijske zastave«. Ta dan velja kot vsakoletni spominski dan dokončne osvoboditve Avstrije, proglasitve avstrijske neodvisnosti, podpisa avstrijske Državne pogodbe, proglasitve avstrijske nevtalnosti in sprejema Avstrije v Organizacijo združenih narodov. Tudi jutri, ko bomo spet obhajali »Dan zastave«, bodo po vsej državi vihrale zastave, v šolah bodo prirejene spominske slavnosti, mladi vojaki, ki so bili vpoklicani 1. oktobra, pa bodo položili svojo prisego.

Adenauer spet zahodnonemški kancler

V torek je zahodnonemški parlament na predlog zveznega predsednika Heussa ponovno izvolil dr. Adenauerja za zveznega kanclerja ter mu s tem poveril nalogo, da za nadaljnja štiri leta vodi politiko Zahodne Nemčije. Pri glasovanju je bilo od 475 glasov 274 oddanih za Adenauerja.

Kancler Adenauer se bo 29. oktobra predstavil parlamentu s svojo novo vlado, ki pa bo nova le v toliko, da bo obsegala 4 nove ministre. Vsi ostali so bili že doslej zastopani v državnem vodstvu. Izmed 18 članov vlade jih pripada 12 Adenauerjevi CDU (krščansko-demokratska zveza), 4 so poslanci CSU (krščansko-socialna zveza), 2 pa predstavnik DP (nemška stranka).

pet dni pozneje pa so že bile v Egiptu, kjer so pod modro-belo zastavo in svojim lastnim poveljstvom služile Združenim narodom in vzpostavljale red in mir v deželi, kjer je obstajala nevarnost, da vzplamti usodna vojna. Ob priliki izkrcanja mednarodnih sil v Egiptu je generalni sekretar OZN Hammarskjöld dejal, da ni namen oboroženih sil OZN v tem, da bi se vojskovale, temveč v tem, da služijo miru, redu in pravici pod avtoriteto Združenih narodov.

Veliko vlogo ima OZN tudi pri posredovanju za uporabo atomske energije v miroljubne namene, kar je prav gotovo eden najbolj perečih problemov današnjega sveta. V ta namen je Organizacija združenih narodov odobrila ustanovitev Mednarodne agencije za atomsko energijo z namenom, da pospeši in razširi prispevek atomske energije miru, zdravju in napredku širom po svetu.

Organizacija združenih narodov pa v svoji dejavnosti skrbi tudi za napredek in blagostanje v svetu. Mnogo je še dežel, kjer vlada lakota in beda, zato si OZN prizadeva, da njen vpliv čim bolj prodira tudi v take kraje. Prav na tem področju je OZN že zabeležila velikanske uspehe, saj je prav v prvih letih po drugi svetovni vojni bilo treba ogromno pomagati, pri čemer je veliko vlogo odigrala gospodarska pomoč OZN slabo razvitim deželam.

Velikega pomena pa je tudi mednarodna pomoč za vzgojo strokovnjakov in izmenjavo izkušenj. Približno 12.000 štipendistov OZN se je izobraževalo in se še izobražuje v približno 100 deželah. Prav to mednarodno sodelovanje je za človeštvo velikega pomena, ker se na ta način narodi povezujejo, spoznavajo in sporazumevajo ter delajo v smeri napredka in mednarodnega miru.

Moč Združenih narodov narašča, ker ti prav zaradi doseženih uspehov dosegajo vedno večji ugled in spoštovanje, o čemer jasno pričča razvoj preteklih 12 let.

Položaj na Srednjem vzhodu pred OZN

Na zahtevo Sirije se je Glavna skupščina Organizacije združenih narodov začela baviti v vprašanju napetega položaja na Srednjem vzhodu in posebej s položajem, ki je nastal med Turčijo in Sirijo. Predstavnik Sirije je na tem zasedanju obtožil Turčijo, da zbira na turško-sirijski meji močne oborožene sile in v tej zvezi poudaril, da je pri pripravah za napad na Sirijo udeležena tudi Amerika. Kot dokaz je navedel navzočnost ameriškega vojnega brodovja na tem področju ter dejal, da je bil namen Amerike in Turčije, ustvariti lutkovno vlado, ki bi služila s pomočjo turških oboroženih sil spravi v Sirijo, ker sedanja sirijska vlada ne misli služiti ameriškim namenom.

Sirijski zunanji minister Bitar je v razpravi poudaril, da pomeni zbiranje turških čet ob meji izzivanje. Zahteval je

takojšnja akcijo za umik teh čet in za prenehanje izzivalnih obmejnih dejanj. Dejal je, da bi morala o tem izvesti preiskavo komisija OZN.

Sovjetski zunanji minister Gromiko je izjavil, da bi morali biti tisti, ki so odgovorni za pripravo napada na Sirijo, obsojeni. Ostro je napadel bagdadski pakt in pripomnil, da ostane Sovjetska zveza zvesta prijateljica arabskih narodov in vseh narodov, ki se borijo za svojo neodvisnost.

Pred glasovanjem so posamezni delegati — med njimi tudi ameriški — skušali doseči, da bi razpravo o tem vprašanju preložili za nedoločen čas. Končno pa je bilo sklenjeno, da bodo obravnavanje položaja na Srednjem vzhodu nadaljevali že danes.

V dobi visoko razvite tehnike:

Dve tretjini človeštva še strada . . .

V času, ko se govori o poletu v vesmiru in na druge planete in v času, ko tekmujejo posamezne države, katera bo izdala več milijard za oboroževanje, je toliko bolj kruta resnica: dve tretjini človeštva še strada . . . To ugotavlja direktor Združenih narodov za prehrano in poljedelstvo Josue de Castro v svoji knjigi »Geopolitika lakote«.

Iz tega sledi, da je danes na svetu milijarda in pol človeških bitij, milijarda in pol mož, žena in otrok, ki v današnjem stoletju trpijo lakoto in od tega umirajo. In to kljub temu, čeprav živijo pod istim soncem in tako rekoč pred nosom kulturnejših narodov. To velja zlasti za dežele Azije, Afrike in Južne Amerike. Na Daljnem vzhodu n. pr. je okoli 90 odstotkov podhranjenih ljudi. Tudi v Južni Ameriki je dve tretjini prebivalstva podhranjena, iste razmere pa vladajo tudi glede stanovanj in obleke. Afrika predstavlja najbolj žalostno področje sveta, kjer zahteva lakota velikanske žrtve med neciviliziranim prebivalstvom, saj so ti ljudje tako rekoč brez hrane, stanovanja in obleke. Pa tudi milijoni Indijcev nimajo drugega bivališča kakor ulico; ulice mest so čisto popolnoma zatrane od zlekajenih teles, kakor v kakšni bolnišnici po večji katastrofi. Naprej moreš le, če stopaš po ljudeh — pravi znani pisatelj Tibor Mende, ki opisuje razmere v jugovzhodnih azijskih deželah. Nekateri teh domačinov so oblečeni skrajno slabo, zaviti v nekeke strgane cunjice, drugi so skoraj popolnoma goli.

Glede prehrane je svetovni položaj resnično težak in kliče po rešitvi, kljub temu pa se bogate države še vedno niso sporazumele o skupnem načrtu glede prehranske sistema na svetu. Nekateri si raje kujejo politični kapital s tem, da demagoško nudijo nerazvitim deželam delno pomoč, ki pa v mnogih primerih niti za skromno življenje ne zadostuje.

Ob takem položaju se nehote vsiljuje vprašanje, ali morda zahodni svet ne napreduje prehitro in poleg tega še v naprotno smer. Silni tehnični napredek sicer obeta »novi svet« udobja in blagostanja, h kateremu pa večina človeštva ne bi imela dostopa. Medtem ko se v Ameriki in drugih razvitih deželah okoriščajo z atomsko energijo, si med kmetijsko prebivalstvo Braziliije utira pot šele navadna sveča; medtem ko v Ameriki že grade elektronske robote, je v Indiji še danes skoraj nepoznano najpreprostejše kmetijsko orodje — kosa. Tudi ugotovitev, da se prehrana po svetu zelo izboljšuje, je le delno resnična, ker je to slučaj le v deželah, kjer so že doslej razmeroma dobro jedli, medtem ko so ostala afriško-azijska področja skoraj pri starem. N. pr.

pri afriških plemenih Bantu in Zulu se otroci hranijo v 84 % samo enkrat na dan z zelo skromnim obrokom, tri obroke hrane pa ima le 0,6 % otrok. Podobno je z napredkom v zdravstvu: Medtem ko Američan doseže povprečno življenjsko dobo 69 let, živi azijski prebivalec povprečno kvečjemu le do 40 let starosti. Malarija biča petino vsega človeštva in je dognano dejstvo, da se zemljepisno področje malarije krije s področjem nerazvitih dežel. V Indiji nadzorujejo 13.000 gobavcev, nad milijon pa jih je brez nadzorstva. V nekaterih krajih Belgijskega Konga je na vsakih 100 prebivalcev 10

gobavcev, v francoskem Sudanu pa je to razmerje še slabše. In vprašanje stanovanj? V Indiji je imelo leta 1949 samo 4 % prebivalstva stanovanje, ki ga moreš dobro zračiti in osvetljevati z dnevno svetlobo.

Take razmere v dobi visoko razvite tehnike narekujejo dolžnost za vse civilizirano človeštvo in za vse razvite dežele, da je treba za vsako ceno rešiti soljudi, ki so prepuščeni bedi in zaostalosti, njihove nesreče. Zato je treba današnji napredek v razvitih deželah v prvi vrsti usmerjati v pomoč ostalemu človeštvu, ki se še bori za osnovne pogoje življenja.

Široko zasnovana trgovinska izmenjava med Jugoslavijo in Demokratično republiko Nemčijo

Odnosi med Jugoslavijo in Demokratično republiko Nemčijo, ki jo je Jugoslavija prejšnji teden tudi uradno priznala, so se v zadnjem času znatno izboljšali. Na podlagi vzpostavitve dobrih odnosov med obema deželama je kil konec preteklega tedna sklenjen trgovinski sporazum. V okviru tega sporazuma bosta obe deželi v letu 1958 menjali blago v vrednosti 24 milijonov dolarjev za vsako stran.

Jugoslavija bo izvažala v DR Nemčijo razen drugega tudi kmetijske pridelke za več kot 9 milijonov dolarjev, nadalje kemičalijske, proizvede tekstilne in lesne industrije, usnje, usnjeno galanterijo in obuvene, netopljivi in valjani material, brezšivne in lite cevi, kable, stroje, opremo ter razni pribor in rezervne dele.

Demokratična republika Nemčija pa bo

prihodnje leto dobavila Jugoslaviji kalijevo sol, amonijev sulfat, kemične surovine in proizvode kemične industrije, kmetijske in tiskarske stroje, stroje za obdelavo lesa, stroje za tekstilno in čevljarstvo ter usnjarsko industrijo, kakor tudi drugo opremo in rezervne dele in pribor. Dogovorjeno je tudi bilo, da bo uvoz blaga za široko potrošnjo iz DR Nemčije dosegel vrednost 4,2 milijona dolarjev, razen tega pa bo Jugoslavija uvažala iz DR Nemčije orodje vseh vrst, stroje za varjenje in rezanje, pisarniške stroje, proizvode elektro-industrije ter laboratorijsko, tehnično in optično steklo.

Prav tako je bil v Beogradu podpisan med FLR Jugoslavijo in DR Nemčijo sporazum o plačilnem prometu za leto 1958.

Nadaljnje olajšave

v obmejnem prometu med Jugoslavijo in Italijo

Medtem ko se bo mešana jugoslovansko-italijanska komisija, ki nadzira izvrševanje Londonskega sporazuma o manjšinah, sestala meseca novembra v Beogradu, je zadnji teden zasedala v Ljubljani stalna jugoslovansko-italijanska komisija za izvajanje tako imenovanega Videmskega sporazuma o malem obmejnem prometu. Pomen tega sporazuma je predvsem na gospodarskem področju in je že doslej pokazal razveseljive uspehe. V teku 9 mesecev so zabeležili na prehodnih mestih, ki jih določa sporazum, nad 4 milijone mejnih prehodov.

Na ljubljanskem zasedanju stalne komisije so sklenili nadaljnje olajšave v obmejnem prometu. Tako so podaljšali veljavnost obmejnih propustnic na 1 leto, dobo vsakega potovanja pa na 72 ur. Propustnice bodo odslej opremljene s sliko in bo odpadel pregled osebnih izkaznic. Nadalje bodo propustnice zdaj veljale za vse področje, ki spada pod sporazum, v kratkem pa bodo odprli še 10 novih prehodov za promet motornih vozil.

O pomenu sporazuma o obmejnem prometu je podal na zasedanju komisije predsednik jugoslovanske delegacije Karel Forte izjavo, v kateri je med drugim naglasil, da se v skladu z dobrimi odnosi med Jugoslavijo in Italijo zadovoljivo razvija tudi obmejni promet med obema državama. Ta promet — je dejal — je posebno koristen za obmejno prebivalstvo, ki se na ta način globlje spoznava in navezuje medsebojne stike, predmetni sporazum pa je otipljiv dokaz sodelovanja med obema deželama, ki imata različno notranjo družbeno ureditev.

Dosedanji razvoj obmejnega prometa potrjuje upanje, da bodo v bodoče med obema državama lahko sprejeli še nadaljnje ukrepe, ki bodo medsebojno sodelovanje le še pospešili. To še toliko bolj, v kolikor so sestanki mešanih komisij odraz iskrenega prizadevanja obeh dežel, da omogočita obmejnemu prebivalstvu nadaljnji razvoj ob plodnem sodelovanju na podlagi prijateljstva in medsebojnega spoštovanja.

Velike preosnove v sovjetskem gospodarstvu

Spremembe v Sovjetski zvezi, ki so se začele že kmalu po Stalinovi smrti, niso zajele le politično področje, marveč so močno odjeknile tudi v kulturnem in gospodarskem življenju. Da gre tukaj za temeljne preosnove, kaže tudi zadnji sklep sovjetske vlade, po katerem bo sedanji petletni gospodarski načrt, ki je bil sklenjen za obdobje od 1956 do 1960, prekiniten, na njegovo mesto pa bo stopil prvič v zgodovini sedemletni načrt.

Po objavi tega vladnega obvestila so se jasno pričela po vsem svetu živahna uganjanja, kaj je narekovalo potrebo po tako drzni gospodarski preobrazbi. V svojem uradnem komentarju je sovjetska vlada poudarila, da se je za ta korak odločila zaradi ugodnejšega gospodarskega razvoja. Treba je bolje izkoristiti gospodarske vire in neizmerno bogastvo dežele, in sicer z novimi metodami, je rečeno v poročilu vlade. Odkriti so bili novi rudniki in viri nove pogonske sile. Tako se odpirajo nove možnosti za industrijo, za izvedbo vseh teh načrtov pa je potreben daljši oddih, so potrebni gospodarski načrti za daljšo dobo.

Dejstvo, da je bil rok za začetek novega sedemletnega načrta postavljen šele za leto 1959, pa kaže, da igra pri načrtih za bodočo gospodarsko preosnovo pomembno vlogo tudi letos maja izvedena decentralizacija v vodstvu državnega gospodarstva. S tem, da je bila odpravljena cela vrsta gospodarskih ministrstev, je bila oblast prenešena na številne organe po vsej državi, kar se bo zrcalilo tudi v značaju nove sedemletke, ki bo po vsej verjetnosti omogočala večjo prožnost glede bodočih gospodarskih smotrov. Pravi jo, da bo sedemletni načrt le v glavnem nakazoval gospodarske cilje, o podrobnostih za njih dosego pa se bodo posvetovali sproti od leta do leta.

V glavnem bo polagala sedemletka pažnjo na razvoj težke industrije, hkrati pa se bo zavzemala tudi za nadaljnji dvig življenjske ravni sovjetskega ljudstva. Na področju kmetijske proizvodnje hočejo stremeti za tem, da bi v najkrajšem času dosegli raven kmetijske proizvodnje v Ameriki. Bistvenega pomena bo tudi gradnja stanovanj, v ostalem pa bodo skrbeli za čim uspešnejši razvoj v vzhodnih predelih države, kakor v Sibiriji itd.

PO ŠIRNEM SVETU

Peking. — Predsednik Ljudske republike Kitajske Mao Ce Tung je v brzozjavki sirskega predsedniku Kuatliju izrazil pripravljenost Kitajske, da odločno podpre pravično borbo sirskega naroda za obrambo neodvisnosti in miru. Tudi predsednik stalnega komiteja vsekitajskega kongresa Liu Sao Ci in ministriški predsednik Kitajske Ču En Laj sta dala sirske vladni in parlamentu enaka zagotovila.

Kairo. — Vrhovno vojaško sodišče Egipta je obsodilo bivšega zunanjega ministra Salaha el Diqa na 15 let zapora, bivšega ministra za socialno skrbstvo pa na 12 let zapora, ker sta sodelovala v zaroti za poskus uboja predsednika Naserja in strmoglavljenje sedanjega režima.

Karači. — Uradni iranski predstavnik je sporočil, da bodo od 25. novembra do 10. decembra v Perzijskem in Omanskem zalivu manevri pomorskih sil ZDA, Velike Britanije, Irana, Turčije in Pakistana. Manevri bodo potekali po programu poveljstva pakistanske mornarice.

Damask. — Sirski parlament je soglasno odobril vladno zunanjo politiko. Med debato so številni poslanci raznih političnih gibanj obsodili obtožbe in grožnje, naperjene proti Siriji.

Riad. — Kralj Saudove Arabije Saud se je po obisku v Libanonu vrnil z letalom v Riad. O obisku je bilo izdano skupno poročilo, v katerem je rečeno, da bi vsaka agresija proti Siriji ali katerikoli arabski državi s katerekoli strani veljala kot napad na vsako izmed njih.

Kairo. — Predstavnik egiptovskega finančnega ministrstva je izjavil, da so egiptovsko-britanski finančni razgovori zabredli v težave.

New York. — Indijski predstavnik v skrbniškem odboru Generalne skupščine OZN je izrazil zaskrbljenost, ker bo šest zahodnoevropskih dežel vključilo v skupno tržišče tudi svoje kolonialne posesti. Obstaja namreč upravičen strah, da bo tak načrt onemogočil razvoj samouprave na teh ozemljih.

London. — Po nesreči, ki se je pripetila na bateriji številka 1 tovarne atomskega orožja v Winscalu, je britanska uprava za atomsko energijo sklenila zapreti še baterijo številka 2. S tem ukrepom se je v Veliki Britaniji ustavila proizvodnja plutonija, zaradi česar je prizadet vladni program za ustvarjanje rezerv atomskega orožja.

Helsinki. — Finska narodna skupščina je s 75 proti 74 glasovom (42 poslancev se je glasovanja vzdržalo) izglasovala nezaupnico dosedanji agrarno-socialistični koalicijski vladi. Vlada je zahtevala zaupnico glede na resolucijo, ki so jo predlagali komunisti in v kateri se vladi očita odgovornost za sedanje finske gospodarske težave. Proti zaupnici so poleg komunistov glasovali tudi mnogi socialisti.

Washington. — V juniju so se v Združenih državah Amerike dvignile cene za 20 %, v juliju pa za 18 %. Vrednost dolarja je v primerjavi z letom 1949 padla za skoraj 19 centov. Zaradi stalno naraščajočih cen je tudi vedno več zaposlenih ameriških žena. Pred desetimi leti je bilo v ZDA zaposlenih 8.500.000 žena nad 35 let starosti, sedaj pa jih je že 13 milijonov.

Washington. — V dobro obveščenih krogih se je zvedelo, da bodo v začetku prihodnjega leta zahodnonemški vojaški predstavniki odšli v ZDA, da bi se izurili v upravljanju usmerjevanih izstrelkov. Ko se bodo vrnili, bodo po izjavi zahodnonemškega vojaškega atašeya generala von Schleinitza instruirali zahodnonemške vojaške enote.

Detroit. — V tem mestu v Združenih državah Amerike, ki ima 1.800.000 prebivalcev, je 104.000 brezposelnih delavcev. V zadnjem času se je število brezposelnih povečalo za 6.000. Sindikati zahtevajo, naj vlada podpre načrte za reorganizacijo industrije, gradnjo novih tovarn in javna dela, ki jih je pripravil poseben odbor državljanov Detroita.

GOSPODARSKI DROBIŽ

Povečanje zmogljivosti ameriških jeklarne

Poročilih ameriških strokovnih časopisov bodo jeklarne v ZDA letos razširile svojo zmogljivost za 7,6 milijona ton. Tako bodo do konca leta proizvedle 141 milijonov ton napram 134,4 milijona tonam ob začetku letošnjega leta. V prihodnjem letu pa bodo razširili zmogljivost jeklarn po dosedanjih načrtih za nadaljnjih 5,3 milijona ton. Za 1. januar 1958 preračunana zmogljivost bo za 59 % večja kot je bila ob začetku druge svetovne vojne.

Manj posetoveno površine za krušne žitarice

V primeri z letom 1938 je danes v Avstriji za 152.000 hektarjev manj posetovene površine za krušne žitarice. Leta 1938 so še posejali 617.000 hektarjev s pšenico in ržjo, danes pa samo še 465.000 hektarjev. Kljub temu pa je pridelek narastel za 48.000 ton, to je od 956.000 na 1.004.000 ton. Hektarski donos se je torej med časom dvignil pri pšenici za 37 odstotkov, pri rži pa za 39 odstotkov.

Žepne knjige si osvajajo svet bralcev

V zadnji številki našega lista smo poročali o tem, da bo začela Prešernova družba v Ljubljani izdajati novo vrsto knjig — romane v žepni izdaji, kakor to delajo že več let in — treba je priznati — z uspehom posebno v zahodnih deželah. Danes prinašamo nekaj iz zgodovine te vrste knjižnih izdaj, ki vzbujajo v vrstah bralcev vedno večje zanimanje.

Leta 1935 sta se Angleža, brata Lane, s komaj sto funti šterlingi lotila podjetja, ki je v nekaj letih privedlo do revolucije na knjižnem tržišču. Dotlej je svet poznal samo drage izdaje dobrih leposlovnih in drugih del, razen tega pa cenene, malovredne knjižure, ki so izhajale v zvezkih. Brata Lane sta začela tiskati večinoma dobre knjige v novem formatu, v novi opremi, tiskane na poceni papirju in broširane. Založnika sta sklenila dokazati, da je lahko tudi dobra knjiga poceni in da zato lahko prodre tudi v najširši krog ljudi. Okusne dvobarvne platnice z vodoravnimi progami naj bi okrepile vidni učinek in tako vzbudile kupčevo pozornost. Največja novotarija pa je bila cena — poseben primerek je stal samo 6 penijev, torek toliko, kolikor zavojček cigaret.

Knjigotržci so dvomljivo zmajevali z glavami, toda sreča se je bratoma nasmehnila. Že leta 1937 je število del, ki so izšla v tej zbirki, prekoračilo stotino. V naslednjih letih so vključili v dotlejši leposlovno zbirko tudi dela iz drugih področij, kar je zanimanje bralcev močno dvignilo. Leta 1955 je bilo med 10 milijoni prodanih knjig leposlovje že v manjšini.

Žepno knjigo so izvažali v velikih količinah tudi v druge države, posebno pa v Ameriko, kjer je že leta 1939 začel Robert F. de Graff na veliko izdajati broširane knjige. Imenoval jih je »pocketbooks« —

žepne knjige. Sprva so se te žepne knjige usmerile na ponatiskovanje že objavljenih leposlovnih del, katerih originali so stali 2 in pol do tri dolarje, dočim je veljala žepna knjiga samo 25 do 75 centov. Po velikosti in videzu so bile te knjige enake, platnice so bile iz lakirane lepenke in krasila jih je kričeča slika, ki naj bi pritegnila kupčev pogled.

V kratkem je žepna knjiga dobesedno preplavila Ameriko. Polagoma so se začeli oglašati še drugi založniki, katerih je bilo leta 1953 že 16, ki so izdali 1061 del v 292 milijonih izvodov, prodanih pa je bilo 1953. leta nad 1 milijardo teh knjig.

V nasprotju z angleškimi založniki pa se ameriški niso omejili le na kvalitetne knjige, marveč so tiskali tudi romane z divjega zahoda, kriminalke in fantastične zgodbe. Tako je postala v Ameriki tudi žepna knjiga stvar trgoveške sposobnosti, kajti sodobna tiskarska tehnika je prina-

šala izdajateljem žepnih knjig velikanske dobičke. Namesto da bi tudi te knjige po starem običaju prodajali v knjigarnah, so ravnali z njimi kakor z vsakim industrijskim blagom in jih razpečali povsod, po kioskih, drogerijah, papirnicah, trgovinah z mešanim blagom, hotelih, letališčih in postajah. Izmislili pa so si še eno novost: posebne izposojevalnice, v katerih lahko puštis katero koli žepno knjigo in vzameš novo.

Velika Britanija in Amerika sta najbolj značilni deželi cenene žepne knjige, vendar so zamisel sprejele tudi mnoge druge države po vsem svetu. To pa ne izključno iz poslovnih razlogov, marveč v veliki meri tudi iz vzgojnih, saj so nekateri strokovnjaki za vzgojo odraslih mnenja, da so žepne knjige sprožile pravo revolucijo pri branju. S svojimi milijonskimi nakladami so se te knjige približale vsakomur in postale navada in potreba — prva osebna izobraževanja.

Letošnja Nobelova nagrada za literaturo

Švedska akademija je pred nedavnim podelila letošnjo Nobelovo nagrado za književnost francoskemu pisatelju in dramatik Albertu Camusu. V utemeljtvu je rečeno, da hoče s tem nagraditi delo, ki »tako resno in z globoko pronicljivostjo osvetljuje probleme, ki jih današnji čas postavlja pred človeško zavest«. Med najbolj znanimi deli nagrajenca sta romana »Tujec« in »Kuga« ter drami »Kaligula« in »Nesporazum«.

Letošnja Nobelova nagrada za mir pa so priznali bivšemu kanadskemu zunanjemu ministru Pearsonu, kateremu pripisujejo velike zasluge za ustanovitev Atlant

skega pakta. Nagrado pa je prejel predvsem za mirovna prizadevanja v okviru Združenih narodov.

Literarna nagrada za mir

Nemški knjigarnarji podelijo vsako leto posebno nagrado književniku, ki se v svojih delih učinkovito prizadeva za mir v svetu. Nagrado za leto 1957 so pred nedavnim priznali znanemu amerškemu pisatelju Thorntonu Wildeju, dočim so bili v prejšnjih letih nagrajeni Albert Schweitzer, Carl J. Burckhardt, Max Hau, Romano Guardini, Martin Buber in Hermann Hesse.

MED NOVIMI KNJIGAMI

RESNIČNA ZGODBA O A KJUJU se imenuje zbirka sedmih novel kitajskega pisatelja Lu Hsina, katero je izdala Državna založba Slovenije. Avtorja te zbirke imenujejo »Kitajski Gorki«, ima pa mnogo sorodnega tudi z našim Ivanom Cankarjem. Zato bo knjiga navdušila tudi marsikaterega ljubitelja Cankarjevih spisov.

LAPONKA JUVI je glavna oseba mladinske povesti, ki jo je napisal Jens Hagerup, v slovenščino prevedla pa Vera Remic-Jager, medtem ko je lepe ilustracije oskrbel Nikolaj Omersa. Knjiga je izšla v Knjižnici za šolarje pri Mladinski knjigi v Ljubljani in se odlikuje po veličastnih opisih čudovite laponske pokrajine, laponskega ljudstva ter njegovega življenja in navad.

KITAJSKA BREZ ZIDU. Romani francoskega pisatelja Pierra Gascara so prevedeni v mnoge evropske jezike, toda pri tem njegovem delu ne gre ne za roman in tudi ne za novelo, marveč za potopis. Tukaj opisuje svoje potovanje v veliko in pomembno azijsko državo Kitajsko, katero je obiskal pred nekaj leti, da bi se seznanil z velikimi spremembami družbenega in kulturnega življenja. »Kitajska brez zidu« sodi med najbolj tehtne in literarno privlačne spise o Kitajski in njenih ljudeh. Vsem, ki žele spoznati novo kitajsko stvarnost na živ in nazoren način, bo izredno dobrodošla Gascarjeva knjiga, ki je izšla v slovenskem prevodu Dragora Šege pri Državni založbi Slovenije.

Leta 1923 je Vatikan odločno podprl protest brixenskega škofa proti zahtevi po uvedbi italijanskega veronauka v šolah. Ob pričetku šolskega leta jeseni 1926 je tudi tridentinski škof skupno z brixenskim ponovno interveniral v tem vprašanju pri prosvetnem ministru v Rimu. Tudi v dobi najhujšega fašističnega pritiska je izhajal uradni škofijski šematizem za tridentinsko škofijo v latinskem — ne v italijanskem jeziku. Za nemško dušnopastirstvo tridentinske škofije je bil imenovan leta 1931 poseben škofijski delegat in provikar v skupni škofijski pisarni. Ker so Nemci iz nacionalnih vzrokov neradi vstopali v italijansko tridentinsko semenišče, je škof dopuščal šolanje v Brixenu. V novejši dobi pa se je mnogo spremenilo tudi v samem tridentinskem semenišču: Za namestnika vodje semenišča je bil postavljen južnotirolski Nemeček. Ustvarila se je nemška knjižnica ter posebna skupna soba, kjer se najde lepo število dušnopastirskih in kulturnih časopisov v nemščini. Nemški profesorji semenišča v Tridentu se namesto italijanščine poslužujejo za predavanja latinskega jezika itd. Še več pomeni, da je bil po drugi svetovni vojni dosedanji provikar za nemško dušno pastirstvo v tridentinski škofiji imenovan za samostojnega generalnega vikarja za dušno pastirstvo Nemečev — poleg generalnega vikarja, ki skrbi za iste potrebe Italijanov. Brez dvoma največjo naklonjenost Rima pa pomeni, da

KULTURNE DROBTINE

Prežihov „Doberdob“ v bolgarščini

V Bolgariji so v zadnjih dveh letih prevedli celo vrsto del jugoslovanskih avtorjev in jih natisnili v razmeroma visoki nakladi 67.000 izvodov. Med prevedenimi deli je tudi »Doberdob«, znani roman iz prve svetovne vojne slovenskega korosekega pisatelja Prežihovega Voranca. Med ostalimi prevedenimi deli sta poleg drugih dve knjigi, ki jih imamo tudi v slovenskem prevodu, namreč »Korenine« Dobrice Čosiča in »Kmečki punt« Avgusta Senoe.

Nadaljnje nagrade za „Poslednji most“

Jugoslovansko-avstrijski koproducijski film »Poslednji most«, ki smo ga gledali tudi po naših krajih, je bil deležen za celice vrste nagrad in priznanj po najrazličnejših deželah, kjer povsod so ga predvajali z velikim uspehom. Pred kratkim je doživel velik uspeh tudi v Združenih državah Amerike in glavni igralci Mariji Schell pridobil naziv naslednice Grete Garbo. Zadnjo nagrado pa je prejel film s strani poljske kritike, katera razdeljuje vsako leto najboljšim domačim in tujim filmom posebne nagrade.

Največja Picassova slika

Svetovno znani špansko-francoski slikar Pablo Picasso je prejšnji teden izjavil, da bo začel ustvarjati svojo doslej največjo sliko, ki bo 12 metrov široka in 6 metrov visoka. To sliko bo izdelal po naročilu UNESCO, vendar tik pred začetkom dela še sam ni vedel, kaj naj upodobi na tej sliki.

Zgodovinski film „Matija Gubec“

Filmsko podjetje Zagreb-film bo že letošnjo zimo pričelo s snemanji za veliki zgodovinski film »Matija Gubec«, v katerem bo prikazano obdobje kmečkih uporov na Slovenskem in Hrvaškem. Zaradi posnetkov ob Sotli, kjer so se v 16. stoletju odpravili veličastni in tragični prizori kmečkih puntov, bo to edinstven film, saj bo posnet na zgodovinskih tleh.

Jadro — nova mladinska revija v Trstu

V Trstu je začela izhajati nova slovenska mladinska revija, ki so jo imenovali »Jadro«. Kakor je razvidno iz uvodne besede, bo revijo vodila vseskozi napredna in svobodna misel, kljub temu pa noče biti niti najmanj ideološko opredeljena. Že v prvi številki se je oglasila cela vrsta mladih avtorjev in je pričakovati, da bo revija tudi v bodoče združevala številne mlade talente, ki čutijo potrebo po izpovedi svojih notranjih občutkov.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemečev

(Ob desetletnici Italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Zanimivo je, da je papež Pij XI. z dekretom pristojne konsistorialne kongregacije dne 5. avgusta 1922 tej prošnji ugodil ter dodelil omenjene nemške dekanate škofu v Brixenu kot apostolskemu administratorju.⁵³⁾ Veselju nad tem uspehom med Nemci, razvidnemu iz časopisnih objav dekreta je hipoma sledil oster protest italijanske javnosti, posebno fašistov, ki so v tej dobi ravno po vrsti osvajali oblast v raznih provinciah države. Objavo dekreta in potovanje brixenskega škofa v nove predele so smatrali Italijani za izzivanje. Pod tem pritiskom je Vatikan 16. avgusta 1922 z novim dekretom omenjeno podreditev preklical oziroma »za sedaj preložil njeno objavo in izvedbo do poznejše odločitve Sv. stolice«.

Doslej do te odločitve ni prišlo. Pač pa je Pij XI. z dekretom konsistorialne kongregacije dne 12. decembra 1925 ločil avstrijske dele od brixenske škofije ter je bilo ustvarjeno samostojno cerkveno področje »Innsbruck-Feldkirch«, nje-

⁵³⁾ Pripomba: Dekret „Ut bono animarum“ z dne 5. avgusta 1922. Navedeni nemški obmejni kraji v dekretu niso imenovani.

gov prej Brixenu podrejeni apostolski administrator pa je dobil vse pravice in polnomočja neposredno Sv. stolici podrejenega škofa. To je pozneje bila tudi določba »Lateranskih pogodb« z dne 11. februarja 1929 med Vatikanom in Italijo, ki je v členu 16 določala prilagoditev meja škofij državnim mejam na zunaj ter v notranosti mejam upravnih pokrajin. Ureditev v tem smislu bi pomenila tudi združitev nemških delov tridentinske škofije s škofijo Brixen, kakor jo je predlagala nemška zahteva.⁵⁴⁾ Do danes Vatikan dogovora v tem delu ni izvedel, nasprotno pa je bila škofija Trident povišana dne 14. junija 1929 v nadškofijo.⁵⁴⁾

Vendar se cerkvi in tridentinskemu škofijstvu ne more odrekati dalekosežne naklonjenosti Nemečem njegovega področja, ako navajamo samo naslednja dejstva:

⁵³⁾ Pripomba: Pač pa bi bila ločena ladinška dekanata Ampezzo ter Buchenstein od škofije Brixen, ker spadata po kraljevskem dekretu št. 93 z dne 21. jan. 1923 k provinci Belluno.

⁵⁴⁾ Pripomba: Z apostolsko konstitucijo „Inter ceteras curas“ z dne 14. junija 1929.

je bil na mesto tega generalnega vikarja februarja 1956 postavljen proti splošni navadi duhovnik iz sosedne brixenske škofije, namreč tedanji dekan v Ampezzu msgr. Heinrich Forer jun., ki je bil imenovan in posvečen celo za pomožnega škofa za ves nemški del tridentinske škofije s sedežem v Bozenu. Tako ima sedaj nemška manjšina po tej poti najvišja mesta cerkvene uprave v celotni pokrajini v svojih rokah. Po odstopu škofa Dr. Johannes Geislerja v Brixenu pa sta obe škofovski mesti zasedeni po razmeroma mladih škofih: Dne 26. aprila 1952 za škofa v Brixenu imenovani Dr. Josef Gargiter je star komaj 40 let, pomožni škof msgr. Heinrich Forer v Bozenu pa šteje šele 44 let! Oba sta izredno agilna ter vodita načrtno vsestransko obnovo svojih področij predvsem s široko skrbjo za številne in dobro šolan duhovniški naraščaj, s širjenjem in utrjevanjem bogoslužja v domačem jeziku ter z intenzivnim modernim pridobivanjem mladine s pomočjo društev, tečajev, izletov itd. Istemu cilju velja tudi široko razpredena delavnost raznih samostanov in redov. Tako je imela na primer samo brixenska škofija s stanjem 1. januarja 1955 na deset dekanatov s 104 župnijami in 33 kuratijami ter okrog 103.700 prebivalci naslednje ustanove in samostane:

(Nadaljevanje sledi)

Št. Jakob v Rožu

Če se po daljšem premoru spet enkrat oglasimo v našem listu, potem moramo najprej zabeležiti nekaj iz žalostne kronike. Prejšnji teden smo namreč imeli pri nas kar tri pogrebe. Najprej smo v nedeljo spemili k zadnjemu počitku Uršulo Mikula iz Leš, ki je že dolgo časa bolehal na srcu. Bila je žena, ki je izgorela v materinski ljubezni do svojih številnih otrok, zato je bilo slovo od umrle matere tem bolj ganljivo. — V sredo je bil pogreb žandarmerijskega inšpektorja Mayerja, ki je zadnje čase služboval na Ledenicah, poprej pa v Beljaku in v Podrožčici. Na njegovi zadnji poti so ga spremljali številni zastopniki žandarmerije, policije, carine in drugih oblasti. — Preteklo soboto pa smo se ob odprtem grobu poslavljali od mladega bitja, ki je postalo žrtev prometne nesreče. V celovški bolnišnici je namreč podlegla poškodbam 20-letna Marija Ottowitz iz Dravelj, ki se je nekaj dni prej kratko pred poroko ponesrečila s svojim ženinom Hanzijem Halegerjem iz Sreji. —

In še eno novico: Naša vas, ki se zadnja leta silno širi in polagoma dobiva lice modernega naselja, se je pred kratkim spet obogatila za novo in povsem moderno zgradbo — novi kino. V soboto je bila otvoritvena predstava in so bili vsi številni obiskovalci nadvse prijetno presenečeni, kajti s tako kino-dvorano se res ne morejo povsod ponašati, saj spada naš novi kino med najlepše tovrstne zgradbe na Koroškem sploh.

Bače

Pred nedavnim so pričeli pri nas z gradnjo obrežne ceste ob jezeru. V polnem teku so dela v prvi gradbeni stopnji, ki obsega progo od ledinske deželne ceste pa do Bač v dolžini 1,7 kilometra. Ob cesti delajo nasip, ki bo na najvišjih krajih dosegel 3 metre, vozna širina pa bo znašala 6 metrov. Predvidevajo, da bodo dela na tej stopnji končali do pričetka prihodnje tujske sezone, stroški pa so preračunani na okoli 3 milijone šilingov, za kar so denarna sredstva zagotovljena.

Prebivalstvo z navdušenjem pozdravlja pričeto akcijo, ker je bila stara cesta vsako leto ogrožena po poplavah borovniškega potoka, kar je seve tudi motilo tujski promet. Gradbena dela so pričeli s primerno slovesnostjo, kateri je med drugimi uradniki deželne gradbene direkcije prisostvoval tudi vodja cestnega gradbenega oddelka dvorni svetnik dipl. ing. Pichler.

Srna povzročila smrtno prometno nesrečo

Divjačina, ki posebno v nočnih urah menjava preko cest, je že pogosto povzročila hude prometne nesreče. Motoklisti, ki vozijo po cestah skozi gozdove, niso nikdar dovolj previdni in marsikaterga je prizadela usodna nesreča, ko mu je skočila divjad naravnost v kolo.

Nepopisno tragična nesreča je dohitela minulo soboto zvečer 34-letnega zidarja Alojza Mlakarja iz Kotmare vasi. Okoli polnoči se je peljal z motornim kolesom v smeri proti Celovcu. Nekaj po polnoči je Mlakarja našel neki avtomobilist

v bližini Trabesinj z razbito lobanjo in krvavitvijo možganov mrtvega na cesti. Nedaleč od smrtno ponesrečenega je ležalo motorno kolo, v jutranjih urah pa so našli tudi ubito srno, vsled česar je gotovo, da se je žival zalepela v motorno kolo ter je nastala zaradi tega tako usodna nesreča.

Žalostni dogodek je vzbudil v okolici veliko prepaščenje in globoko sočustvovanje s svojci nenadoma in tragično preminulega Mlakarja, ki zapušča ženo in dvoje otrok.

Nepozabni vtisi radiških pevcev z jesenskega izleta

Nekoliko pozni smo s poročilom o našem izletu, vendar prosimo, da ga objavite. Radiški pevci smo kmečki fantje in dekleta ter delavci na drugih področjih. Vsejati je bilo treba zimsko žito, pobrati krompir ter opraviti še mnoga druga jesenska dela na kmetih, drugi pa so morali posvečati svoje moči svojim poklicnim opravkom. Zaradi tega nam je šele danes mogoče, da opišemo naš nepozabni izlet.

Septembrska dneva, ko smo organizirali naš izlet, sta bila vremensko-prilčno zelo prijetna in ugodna. Izleta se je poleg naših pevcev udeležilo tudi več drugih ljudi ter nas je bilo skupno dva avtobusa. Izletnike je vozil avtopodjetnik Štefan Sienčnik iz Dobrle vasi.

Odpeljali smo se v soboto rano zjutraj. Bilo je šele ob treh, ko smo vstopili v avtobus pri Mauthnerju v Medgorjah in pri Schlosswirtu v Zrelcu. Srečali smo se v Hovji vasi v Podkrnosu in skupno vozili proti državni meji na Jezerskem pre-

lazju. In že pred mejo je ob sončnem vzhodu prvič zadonela naša pesem v tiho, nekoliko zamegljeno jesensko jutro.

Obmejni organi so bili na obeh straneh vljudni in korektni, zato so bile obmejne formalnosti hitro opravljene, da smo lahko nadaljevali svojo pot.

Tudi na jugoslovanski strani meje smo že kar kmalu zapeli, ko smo slučajno srečali avtobus jugoslovanskih potnikov, namenjenih v Avstrijo in Nemčijo. Potniki so bili za naše petje tako navdušeni, da smo jim morali na željo še zapeti.

Pesem je bila spremljevalka naše poti ter s pesmijo in v razigranem razpoloženju

Po naši zemlji

Št. Janž v Rožu

V torek prejšnjega tedna je množica številnih žalnih gostov spremila k trajnemu počitku Toneta Gabriela, našega priljubljenega in spoštovanega kolarskega mojstra. Dolgotrajna srčna hiba mu je v 59-em letu starosti pretrgala nit življenja.

Pokojni Tone je bil vse življenje kremenit značaj ter zvest in prizadeven član naše narodne družine na Koroškem. V prejšnjih letih je bil požrtvovalen prosvečaš, navdušen pevec in igralec na naših prireditvah. Pozneje je postal tudi odbornik šentjanske Hranilnice in posojilnice, nekaj časa pa je bil načelnik Živinorejske zadruge. Povsod je bilo pokojnikovo sodelovanje pri naših skupnih prizadevanjih plodno in koristno, dokler mu ni bolezen onemogočila plemenitega delovanja.

Pri pogrebnih svečanostih sta se od Toneta Gabriela poslovila z nagovori domači g. župnik in za Zvezo slovenskih zadrug ter SPD Floro Lapuš, pevske zbor SPD pa je zapel ganljive žalostinke. Blagega pokojnika bomo ohranili v lepem spominu, žalujočim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

Šmarjeta — Komelj

Pri Tomažu v Šmarjeti je kmetija, na kateri gospodarji mlad kmet Herman, ki je posestvo prevzel po prerano umrlih starših. Neizprosna smrt je v zadnjih letih v kratkem presledku izrgala iz sredine Tomaževe družine najprej mater, nato pa še očeta. Hčerke so se poročile in Herman je ostal takorekoč sam na domu. Bolest zaradi izgube dobrih roditeljev je bila neizrekljivo huda, vendar gre življenje svojo pot dalje in mladi so morali prevzeti večje dolžnosti in odgovornosti.

Sin Herman se je oprjel domače hiše ter je moral misliti, da si poišče pomoč, življenjsko družico-ženo, ki bo podpirala tri ogle pri hiši. Svojo izvoljenko ni težko našel, saj je prišel večkrat v Pliberk in se oglasil v gostilni pri Brezniku. V tej gostilni je gostom z vso vljudnostjo stregla Pistotnikova Pepca s Komlja. S Hermanom sta se vedno bolj spoznavala ter se končno dogovorila, da sta minulo nedeljo sklenila zvezo za življenje.

Po poročnih obredih v Šmarjeti je bilo

na nevestinem domu pri Pistotniku na Komlju nad vse živahno in veselo domače ženitovanjsko slavlje. Mnogo je bilo svatovskih gostov, sorodnikov in znancev, katerim se je na večer pridružilo še mnogo drugih prijateljev obeh hiš in družin. Prijetno svatovsko razpoloženje je trajalo do dopoldanskih ur drugega dne, šele potem so se začeli gostje razhajati v preprčanju: to je bila ohcet, kakršnih je malo! Herman pa je povedel svojo mlado ženo na svoj dom v sončno Šmarjeto.

Ko mladima novoporočencema iskreno čestitamo, želimo, da bi jima bilo v družinskem življenju naklonjenih zares mnogo srečnih in sončnih let!

Kotmara ves

Na Brdih je po daljši mučni bolezni umrl Janez Modrič, p. d. Topličarjev oče. Blagega in spoštovanega pokojnika, skrbnega gospodarja, ljubljenege očeta in dobrega sosedja, smo v torek ob lepi udeležbi žalnih gostov položili k večnemu počitku.

Prejšnji teden smo pokopali tudi Katarino Pihler, priljubljeno gostilničarko v Čahorčah. Skoraj iz nič si je z marljivim prizadevanjem postavila svojo lastno hišo in odprla gostinsko obrt, prostor, v katerem so se gostje prav radi oglašali. Pokojno mater bomo ohranili v lepem spominu.

Preminul je tudi Lambert Miklavc, bivši dolgoletni najemnik Solijeve kmetije v Čahorčah. Pokojni je bil doma iz Radiš, pa se je pozneje udomačil v našem kraju, kjer smo ga zaradi njegovega lepega značaja vsi radi imeli in spoštovali. Marljivi sinovi so v letih po vojni postavili v Čahorčah svoj lastni dom, kjer je tudi pokojni oče nazadnje stanoval.

Pri pogrebnih svečanostih so z ganljivimi žalostinkami sodelovali domači pevci. Žalujočim svojcem izrekamo naše iskreno sožalje.

Prejšnji teden na cestah: 61 mrtvih in 1045 ranjenih

Minuli teden je pri motoriziranem prometu na avstrijskih cestah spet hudo tekla kri. Skupno je bilo 1234 prometnih nezgod in pri teh 61 oseb usmrčenih, 1045 pa bolj ali manj hudo poškodovanih. Na Koroškem je bilo 140 prometnih nesreč s 119 poškodovanimi in 3 mrtvimi potniki. V 51 primerih prometnih nezgod so vozniki pobegnili, v 89 pa so ugotovili, da so bili soferji pod vplivom preko mere zaužitih alkoholnih pijač.

V istem tednu je bilo na avstrijskem ozemlju 46 požarov, pri katerih so doslej ugotovili škodo v znesku okoli 16.370.000 šilingov. Na Koroškem samem ugotovljajo šest požarov. Kot vzroke požarov navajajo v 6 primerih samovžig, v 1 leteče iskre, v 1 kratki stik, v 1 tehniške pomanjkljivosti, v 20 pa zanikrost. V 15 primerih pravega vzroka še niso dognali.

la proti Ljubljani. Tudi med to vožnjo petja in dobre volje ni manjkalo. V Ljubljani smo imeli na žalost le malo časa za obstanek in vsak je na naglico opravil, kar je želel. Po skromno določenem času smo morali biti spet zbrani pri avtobusih. Toda tik pred odhodom smo doživeli nekaj izrednega. Na ogalu ceste v bližini nebotičnika smo se postavili in zapeli avtorju priljubljene »Miklove Zale« Jaki Špicarju pesem »Rož, Podjuna, Zilja«. Ne hvalimo se, toda naša pesem je bila učinkovita tudi na prometni ljubljanski ulici. Na mah so se odprla okna hiš in pokazale so se glave in glavice navdušenih Ljubljančanov, ulica pa se je prav tako natrpala ljudi. Z oken in ulice smo slišali vzklike odobravanja ter klice: še, še. Z oken so nas obsipali s šopki rdečih nageljnov in nastal je skoraj pravcati koncert na cesti. Eden izmed šopkov nageljnov je bil posebno velik in lep, kakršne običajno poklanjajo samo ob koncertih v velikih koncertnih dvoranah. Pevci ob tako spontanem navdušenju ljubljanskega občinstva nismo mogli drugače kakor da smo dodali še nekaj naših pesmi ter na ta način navdušenim meščanom zelo ustregli. Lepi dogodek bo vsem izletnikom ostal v trajnem spominu in ko smo odhajali, smo slišali še iskrene klice: Pridite še!

Prispeli smo v Postojno, kjer smo si ogledali čuda in krasote svetovnoznane jame. Nekateri so čarobni podzemski svet videli prvič, bili so posebno zadivljeni in srečni ter so zatrjevali, da kaj takega ne bodo nikdar pozabili. Tudi v tako imenovani koncertni dvorani v jami je zadonela pesem radiških pevcev. Na izrecno željo vodiča skozi jamo smo morali še nekaj pesmi dodati. Prišedši iz jame smo na željo tamošnjih nameščencev in drugega občinstva zapeli še več pesmi in želi veliko navdušenje.

Avtobusa sta brnela po Vipavski dolini proti Gorici. Uživali in pili smo lepoto krajev, dokler nas ni zajela noč. V hotelu »Sulkan« smo se okrepčali in prenočili. Tudi v tem hotelu smo ustregli z nekaterimi našimi narodnimi. Zjutraj pa smo bili že zgodaj na nogah, kajti že ob petih smo odrinili proti Sv. Gori. Prekrasno in toplo vreme nam je bilo naklonjeno ter smo imeli neskajen užitek v zgodnjih urah na vrhu Sv. Gore. Pri božji službi je naš pevske zbor pel ob spremljevanju prvovrstnih orgel in tudi tukaj si je naše petje osvojilo pozornost in navdušenje številne množice.

V Gorici smo ob spomeniku počastili v zadnji vojni padle žrtve. Moški zbor je zapel »Njav čez izaro«, mešani pa »Rož, Podjuna, Zilja«. Naše pesmi še niso izzvenele, ko se je okoli nas zbralo vse polno ljudi. Pred nas je stopil predsednik tamošnjega Ljudskega odbora ter nas v lepem nagovoru nad vse priščno pozdravil. Ob naši pesmi in našem obisku je bil vidno ganjen. Naš najlepši šopek nageljnov, ki so nam ga dali v Ljubljani, smo položili na grob padlim junakom, kar je vzbudilo med navzočimi domačini veliko priznanje. Za slovo smo še v hotelu »Sulkan« zapeli nekaj naših domačih narodnih pesmi, zraslih med našim slovenskim ljudstvom na Koroškem.

Prišli smo v italijansko Gorico in se končno pripeljali v Trst. V Trstu smo si ogledali пристanišče, akvarij in druge zanimivosti.

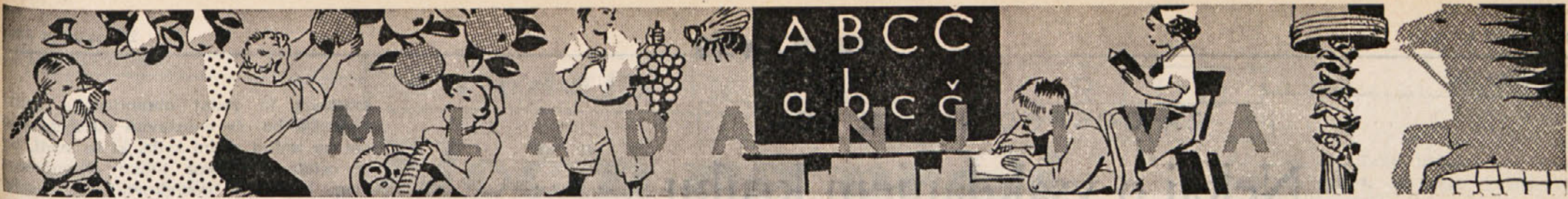
Ob zatonu sonca smo se odpravili iz Trsta. Mimogrede smo še obiskali ogromno pokopališče »Sredi polja«, proti Zabnicam pa je naša pesem že utihnila, ker smo bili utrujeni, prepolni vtisov in lepih doživetij.

Simej Wrulich - pevovodja

KOLENDAR

Petek, 25. oktober: Krispin
Sobota, 26. oktober: Evarist
Nedelja, 27. oktober: Frumencij
Ponedeljek, 28. oktober: S. i. J.
Torek, 29. oktober: Narcis
Sreda, 30. oktober: Doroteja
Četrtek, 31. oktober: Volbenk

LISJAK POPOTNIK

Netopir

Kopal je lisjak za štorom in našel čmrlja. Vtaknil ga je v bisago in šel naprej. Ko je prišel do prve hiše, je vstopil in rekel gospodinji: »Smem pustiti bisago pri tebi, ker imam nekaj važnih opravkov?«

»Da«, je odvrnila žena.

»Samo glej, da je ne odpreš,« je zapretil lisjak.

Toda ni še odnesel petá, že je žena za hipec pokukala v bisago — čmrlj je zletel iz nje, ujel ga je petelin in ga požrl.

Čez čas se je lisjak vrnil. Dvignil je bisago in opazil, da je prazna ter vprašal ženo: »Kje je moj čmrlj?«

Žena je odgovorila: »Samo malo sem odvezala bisago in že je čmrlj ven priletel in petelin ga je požrl.«

»Že prav,« je zarenčal lisjak, »tedaj pač vzamem petelina.«

In ujel je petelina, ga vtaknil v bisago in šel naprej.

Ko je prišel do naslednje hiše, je vstopil in rekel gospodinji: »Smem pustiti bisago pri tebi, ker imam nekaj važnih opravkov?«

»Da«, je odvrnila žena.

»Samo glej, da je ne odpreš,« je zapretil lisjak.

Toda ni še odnesel petá, že je žena za hipec pokukala v bisago — vol je ušel iz nje in gospodinjin sinček ga je zapodil preko travnikov.

Čez čas se je lisjak vrnil. Dvignil je bisago, opazil, da je prazna in vprašal ženo: »Kje je moj vol?«

Žena je odgovorila: »Samo malo sem odvezala bisago in že je vol ušel iz nje in moj sinček ga je zapodil preko travnikov.«

»Že prav,« je zarenčal lisjak, »tedaj pač vzamem dečka.«

In zgrabil je dečka, ga vtaknil v bisago in šel naprej.

Ko je prišel do naslednje hiše, je vstopil in rekel gospodinji: »Smem pustiti bisago pri tebi, ker imam nekaj važnih opravkov?«

»Da«, je odvrnila žena.

»Samo glej, da je ne odpreš,« je zapretil lisjak.

Toda ni še odnesel petá, že je žena za hipec pokukala in otroci so se gnetli okrog nje in jo prosili zanjo.

»Oh, mama, daj mi košček,« je moledoval eden od njih; »oh mama, daj nam košček,« so prosili ostali.

In slastni vonj je segel prav do bisage, kjer je ihtel in vzdihoval mali deček. Slišal je, kako otroci prosijo za potico, in se je oglasil: »Oh, mamica, daj mi košček!«

Tedaj je žena razvezala bisago, rešila iz nje dečka in vtaknila na njegovo mesto hišnega psa čuvaja. In deček je nehal jokati in je z ostalimi jedel potico.

Čez čas se je lisjak vrnil. Dvignil je bisago, videl, da je trdno zavezana, si jo zavihljal na pleča in odšel daleč v gozd. Tam je sedel, bisago razvezal — in če bi bil v njej mali deček, se mu ne bi dobro godilo.

A deček je bil na varnem pri dobri ženi in ko je lisjak razvezal bisago, je planil iz nje hišni čuvaj in lisjaka požrl.

»Da«, je odvrnila žena.

»Samo glej, da je ne odpreš,« je zapretil lisjak.

Toda ni še odnesel petá, že je žena za hipec pokukala v bisago — petelin je zletel iz nje, ujel ga je svinja in požrla.

Čez čas se je lisjak vrnil. Dvignil je bisago, opazil, da je prazna, in vprašal ženo: »Kje je moj petelin?«

Žena je odgovorila: »Samo malo sem razvezala bisago in že je petelin ven priletel in svinja ga je požrla.«

»Že prav,« je zarenčal lisjak, »tedaj pač vzamem svinjo.«

In ujel je svinjo, jo vtaknil v bisago in šel naprej.

Ko je prišel do naslednje hiše, je vstopil in rekel gospodinji: »Smem pustiti bisago pri tebi, ker imam nekaj važnih opravkov?«

»Da«, je odvrnila žena.

»Samo glej, da je ne odpreš,« je zapretil lisjak.

Toda ni še odnesel petá, že je žena za hipec pokukala v bisago — svinja se je skobacala iz nje in vol jo je pojedel.

Čez čas se je lisjak vrnil. Dvignil je bi-

sago, opazil, da je prazna, in vprašal ženo: »Kje je moja svinja?«

Žena je odgovorila: »Samo malo sem odvezala bisago in že se je skobacala svinja iz nje in vol jo je pojedel.«

»Že prav,« je zarenčal lisjak, »tedaj pač vzamem vola.«

In ujel je vola, ga vtaknil v bisago in šel naprej.

Ko je prišel do naslednje hiše, je vstopil in rekel gospodinji: »Smem pustiti bisago pri tebi, ker imam nekaj važnih opravkov?«

»Da«, je odvrnila žena.

»Samo glej, da je ne odpreš,« je zapretil lisjak.

Toda ni še odnesel petá, že je žena za hipec pokukala v bisago — vol je ušel iz nje in gospodinjin sinček ga je zapodil preko travnikov.

Čez čas se je lisjak vrnil. Dvignil je bisago, opazil, da je prazna in vprašal ženo: »Kje je moj vol?«

Žena je odgovorila: »Samo malo sem odvezala bisago in že je vol ušel iz nje in moj sinček ga je zapodil preko travnikov.«

»Že prav,« je zarenčal lisjak, »tedaj pač vzamem dečka.«

In zgrabil je dečka, ga vtaknil v bisago in šel naprej.

Ko je prišel do naslednje hiše, je vstopil in rekel gospodinji: »Smem pustiti bisago pri tebi, ker imam nekaj važnih opravkov?«

»Da«, je odvrnila žena.

»Samo glej, da je ne odpreš,« je zapretil lisjak.

Toda ni še odnesel petá, že je žena za hipec pokukala in otroci so se gnetli okrog nje in jo prosili zanjo.

»Oh, mama, daj mi košček,« je moledoval eden od njih; »oh mama, daj nam košček,« so prosili ostali.

In slastni vonj je segel prav do bisage, kjer je ihtel in vzdihoval mali deček. Slišal je, kako otroci prosijo za potico, in se je oglasil: »Oh, mamica, daj mi košček!«

Tedaj je žena razvezala bisago, rešila iz nje dečka in vtaknila na njegovo mesto hišnega psa čuvaja. In deček je nehal jokati in je z ostalimi jedel potico.

Čez čas se je lisjak vrnil. Dvignil je bisago, videl, da je trdno zavezana, si jo zavihljal na pleča in odšel daleč v gozd. Tam je sedel, bisago razvezal — in če bi bil v njej mali deček, se mu ne bi dobro godilo.

A deček je bil na varnem pri dobri ženi in ko je lisjak razvezal bisago, je planil iz nje hišni čuvaj in lisjaka požrl.

Dandanes leta netopir samo v mraku in ponoči, nekda pa je letal tudi podnevi. Ko je nekega dne letal po zraku, mu prileti nasproti jastreb. »Dobro, da sem te srečal«, zakriči jastreb. »Že tri leta te iščem zaman!«

»Zakaj me pa iščeš?« vpraša netopir ves v strahu.

»Vse ptice so že zdavnaj plačale svoj krvni davek, ti si edini, ki mi ga dolguješ«, odvrne jastreb.

»Jaz«, se začudi netopir, »jaz vendar nisem ptica«. Spusti se na zemljo in zbeži v najbližjo luknjo.

»Res je«, si misli jastreb, »to ni ptica, temveč štirinožna žival.«

Kmalu nato sreča netopir lisico.

»Dober dan, dragi prijatelj«, ga hinavsko nagovori botra lisica. »Že sedem let te iščem.«

»A čemu me iščete, tetka?« jo začuden vpraša netopir.

Lisica odgovori: »Vse štirinožne živali so mi že plačale krvni davek, le od tebe ga še nisem prejela!«

»Od mene«, se začudi netopir. »Jaz sem vendar ptič!« Razpne krila in se dvigne v zračne višave.

»Res je«, pomisli lisica, »on je ptica.«

Od takrat netopir ne teka več po zemlji, ker se boji lisice, podnevi pa se ne upa več letati, ker ga je strah pred jastrebom.

Altajska bajka

Ovca in prašiček

Nekega jasnega jutra navsezgodaj sta se kodrasta ovca in prašiček z zavahanim repkom odpravila v svet, da si poiščeta dom, kajti ničesar si nista bolj želela kot svojo lastno hišico.

»Zgradila si bova hišo,« sta sklenila, »in v njej skupaj prebivala.«

In potovala sta daleč, daleč, preko polj in ob mejah, mimo vrto in še skozi gozdove, dokler nista kar na lepem srečala zajca.

»Kam pa greš?« ju je vprašal.

»Hišo si bova zgradila«, sta povedala ovca in prašiček.

»Smem še jaz stanovati pri vama?« je zaprosil zajec.

»Kaj znaš koristnega?« sta ga vprašala ovca in prašiček.

Zajec se je hipec, dva praskal z levo zadnjo taco in nato odgovoril: »Z ostrimi zobmi bi znal glodati kline in jih s šapami zatikati.«

»Prav,« sta pokimala ovca in prašiček, »kar z nama.«

In vsi trije so šli še mnogo, mnogo dalje, dokler niso kar na lepem srečali sive gosi.

»Kam pa greš?« jih je vprašala.

»Hišo si bomo zgradili,« so odvrnili ovca in prašiček in zajec. »Smem še jaz stanovati pri vas?« je zaprosila siva gos.

»Kaj pa znaš koristnega?« so jo vprašali ovca, prašiček in zajec.

Siva gos je za hipec, dva skrila nogo pod perut. Zeblo jo je, ker ni imela doma. Nato je dejala: »Širok kljun imam, z njim bom trgala mah in ga tlačila v špranje.«

»Prav,« so pokimali ovca, prašiček in zajec, »kar z nami.«

In vsi štirje so šli daleč, daleč, dokler niso kar na lepem srečali petelina.

»Kam pa greš?« jih je vprašal.

»Hišo si bomo zgradili,« so odgovorili ovca, prašiček, zajec in gos.

»Smem še jaz stanovati pri vas?« je zaprosil petelin.

»Kaj pa znaš koristnega?« so ga vprašali.

Petelin se je našopiril in hipec, dva stopical sem in tja, nato pa odgovoril: »Znam navsezgodaj prepevati, budil vas bom.«

»Prav,« so dejali ovca, prašiček, zajec in gos, »kar z nami.«

In tako je vseh pet šlo daleč, daleč, dokler niso našli primernega prostora za hišo. Potem je ovca podirala debela in jih tlačila, prašiček je delal opeko za klet, zajec je z ostrimi zobmi glodal kline in jih zabijal s šapami, gos je s kljunom trgala mah in z njim zadevala špranje, petelin pa je vsako jutro zarana zapel, da so vedeli, kdaj je treba vstati. In vsi so srečno živeli v svoji mali hišici.

»Kaj pa znaš koristnega?« so jo vprašali ovca, prašiček in zajec.

Siva gos je za hipec, dva skrila nogo pod perut. Zeblo jo je, ker ni imela doma. Nato je dejala: »Širok kljun imam, z njim bom trgala mah in ga tlačila v špranje.«

»Prav,« so pokimali ovca, prašiček in zajec, »kar z nami.«

In vsi štirje so šli daleč, daleč, dokler niso kar na lepem srečali petelina.

»Kam pa greš?« jih je vprašal.

»Hišo si bomo zgradili,« so odgovorili ovca, prašiček, zajec in gos.

»Smem še jaz stanovati pri vas?« je zaprosil petelin.

»Kaj pa znaš koristnega?« so ga vprašali.

Petelin se je našopiril in hipec, dva stopical sem in tja, nato pa odgovoril: »Znam navsezgodaj prepevati, budil vas bom.«

»Prav,« so dejali ovca, prašiček, zajec in gos, »kar z nami.«

In tako je vseh pet šlo daleč, daleč, dokler niso našli primernega prostora za hišo. Potem je ovca podirala debela in jih tlačila, prašiček je delal opeko za klet, zajec je z ostrimi zobmi glodal kline in jih zabijal s šapami, gos je s kljunom trgala mah in z njim zadevala špranje, petelin pa je vsako jutro zarana zapel, da so vedeli, kdaj je treba vstati. In vsi so srečno živeli v svoji mali hišici.

JULIAN TUWIM:
Čudak

Janez Janezek zabiti na tem svetu je živel. Poslušajte, če želite, kaj čudak je vse počel.

Letati učil je ptice, vodo v sito je dajal, a kovača je poprosil, da bi kuro mu koval.

Nad vsiljivega komarja šel s sekuro je menda, v izbo je gnoja prinašal, a odnašal v gozd drva.

Sredi zime si ledeno malo hišo je zgradil: »tale izbica bo prava, v njej poletje bom prebil.«

V sonce pihal je poleti, da vročinu bi pregnal, vselej stol prinesel konju, ki pred hišo je postal.

In sosedu sto je grošev on prodal za desetak. No, saj vidite zdaj sami: Janezek je bil čudak.

P. S. FINZBAR

POD SVOBODNIM SONCEM

DRUGA KNJIGA POVEST DAVNIH DEDOV

glavi. Črn curek se je pocedil jetniku iz komaj usahle rane po licu. Teodora ni mogla izpregovoriti besede, v grlu jo je davilo. In ko je zagledala na licu črni curek in na lastni roki krvav madež, je zbežala iz ječe. Plamenico je vrgla evnuhu v obraz in bežala, da jo je komaj dohajal. Iz vseh voglov, iz vseh temnih kotov je videla, da vstajajo sence in kriče, da odmeva: Vlačuga, nesramnica! Krist, tvoj Bog, te izroči peku! Kakor tisoč erinij* so se ji zdele sence, ki jih je prožila trepetajoča plamenica v rokah evnuhovih.

Zasopla je pribežala v stan. Plašč ji je zdrnil med durmi z ramen, sesedla se je na kipeče blazine pod svetilnikom. Iz zlatih kelihov so pogledovali plamenčki in se čudili krvavemu madežu na beli Teodorini roki. Dvigale so se lučke in skrivale za robove kelihov na svetilniku, kakor bi jih bilo strah, ker so zagledale na roki vladarice kri nedolžnega.

Drugi dan je govoril Justinijan s Teodoro.

»Premodra, kaj sodiš o trgovcu Epafroditu? Kvestor ni našel kosmiča svile pri njem.«

»Pri kom? Pri Epafroditu?«

»Pri njem, moj svetli angel!«

»Laž! To je laž! Epafrodit vara vsemo-gočnega despota.«

* Erinije = boginje preganjalke zločincev.

»Preiskali so skladišča in vilo.«

»Zakopal je v zemljo!«

»In vendar je bil pošten doslej. Državi in dvoru je bil naklonjen. Veliki so njegovi darovi.«

»Pesek v oči, prejasni! Drobline z bogatinove mize.«

»Torej sodiš, da vara despota?«

»Vara, veruj mi, vara. Naperi pravdo zoper njega. Zapleni mu vse, če ne dobiš svile. Zapri ga!«

»Ne smem prenglo. Moj kodeks prava bi nasprotoval. Nasprotovalo bi ljudstvo v Bizancu. Buka bi nastala, če zaprem nenadoma njega.«

»Ne boj se sodrge! Spomni se znamenj kovega upora. Kdo se je bal? Ti, despot, in vojvoda Belizar! Teodora se ni bala. Krvi sem zahtevala, s prestola nisem hotela — in kdo je zmagal nad drhaljo?«

»Ti, mogočna, samo ti. Sicer bi Justinijan begal danes po tujini kakor plaha zver.«

»Torej ne boj se drhali in zapri Epafrodita!«

»Ne bojim se, dokler si ti ob meni, ne bojim se drhali, toda bojim se krivice. Zato naperim strogo pravdo zoper njega, on pa bodi svoboden, dokler ne izteče stvar natančno po zakoniku.«

* Upor (l. 632) je dobil svoje ime po posebni znamki — nika, po kateri so se upor-niki spoznavali.

»Tvoja vest je kakor nedolžne deklice. Apostol si in svetec božji. Delaj torej po vesti, toda časa ne trati, sicer te Grk še enkrat ukani!«

Pred Teodoro se je pojavil nenadoma črn curek, ki se je pocedil po licu Izto-ka — nedolžnega. Vsa njena satanska narava ni zmogla, da bi ne pretresla groza njene duše, ko se je domislila, da preganja tudi Epafrodita po nedolžnem, dasi tolikrat ni skopalil z zlatom, ko je šlo za dvor. Zato ni dalje silila v Justinijana, da bi zaprl Grka. Tesno ga je objela.

»Delaj torej po vesti, apostol, svetec božji!«

Justinijan pa je delal po zakonih.

Tistega popoldne je zdihoval Radovan v peristilu in jokal kakor dete pred Epafroditom.

»Otni ga, na bogove, na Krista, otni ga! Reši Iztoča, odkupi ga z zlatom. Suženj ti bom.«

Odkar sta Epafrodit in Radovan zvedela od Spiridiona, kaj se je zgodilo z Iztokom, sta hodila po vrtu kakor plahi senci. Radovan se je valjal po travi in pre-jokal vse dneve. Vrč vina je stal nedo-taknjen v njegovem stanovanju. Epafrodit ni govoril, ni veleva, ni računal. V čelo so se mu zagrizle tako grozne gube, da so sužnji bežali pred njim. Pa je bil nepotreben njihov beg in strah. Nikogar ni kaznoval, nikogar oštel. Vse mu je bi-

43

»Le natezaj, ne utrgaš! Kar zvarim jaz, drži na veke! Dolg čas ti je po menihu — po Ireni. Haha, čudno, barbar pogan, pa ljubi krščanskega meniha! Srbijo te roke, da bi jo objel, carico pa zadavil! Le potrpí, Azbad jo že potolaži.«

Ob teh besedah se je vzvalovilo v njegovem osrčju. Irena v Azbadovih rokah! Strašno so zapokale verige, da je Teodora od strahu zadrgetala, boječ se, da jih utrga. Ali vsa njegova silna moč je omagala pod železjem. Zato je obrnil glavo, pogledal z neskončnim zaničevanjem na despojno in pljunil v njeno lice.

»Vlačuga! Nesramnica! Kristus, tvoj Bog, o katerem mi je govorila Irena, te izroči najnižjemu peku, lovača! Zadnji pes v barbarih je vrednejši časti od tebe, ki si na prestolu!«

V Teodorini vzkipela divja kri. Pozabila je dostojanstva, požabila, da je ženska. Pobledele je od žolča, planila k Iztoču in ga s stisnjeno pestjo udarila po

KAREL ČAPEK:

Zločin na pošti

Slišite, gospod — je rekel stražmojster Brejha — strašno rad bi vedel, zakaj je pravica zmeraj naslikana kot ženska z obvezo čez oči in tehtnico, kakor bi prodajala poper. Jaz bi rekel rajši, da je pravica podobna žandarju. Ne boste verjeli, kakšne reči razsojamo mi žandarji, in to brez sodnika, brez tehtnice in podobne navlake. V majhnih primerih usekamo čez gobec, v večjih pa si snamemo pas — to je v devetdesetih od sto primerov vsa pravica. Če verjamete ali ne, gospod, nedavno sem dva človeka sam obdolžil, ju sam obsodil na pravično kazen in kazen tudi izvršil, ne da bi komu javil eno samo besedo. Čakajte, povedal vam bom, kako je bilo:

Saj se še spominjate gospodične, ki je bila pred dvema letoma na naši pošti? — Drži, drži, Helena ji je bilo ime. Pridno in ljubeznivo dekle, prelepa. Kako se je ne bi spomnil? Helena pa se je lansko leto poletni utopila, skočila je v ribnik, še kakšnih petdeset metrov bredla, dokler se ni pogreznila v globino. Šele dva dni kasneje jo je vrglo na površje. In veste, zaneje kaj je to storila? Tistega dne, ko se je utopila, je prišel iz Prage nenadoma revizor na pošto in ugotovil, da ji manjka v blagajni dve sto kron. Borih dve sto kron! Trapasti revizor je rekel, da mora javiti naprej in da bodo poneverbo preiskali. Isti večer, gospod, se je Helena zaradi sramote utopila. Ko so jo potegnili na pomol, sem moral stati ob njej, dokler ni prišla komisija. Reva ni bila več lepa, toda še zmeraj sem jo videl, kako se je smehljala ob poštnem okencu — no ja, vsi smo hodili tja zaradi nje, vsakdo je imel to dekle rad. Prekleto, sem si rekel, imel to dekle rad. Zakaj, sem si rekel, predpunca teh dve sto kron ni ukradla, predvsem, ker tega nisem mogel verjeti, pa tudi, ker ji ni bilo treba krasti; njen oče je bil mlinar tam na drugi strani in na pošto je šla samo zaradi ženske čistilnosti, da bi pokazala, kako se zna tudi sama preživljati.

Očeta sem dobro poznal, gospod, bil je evangeličan in povem vam, tile naši evangeličani ne kradejo. Če na pošti res manjka dve sto kron, potem jih je moral ukradti kdo drug. Tako sem se torej, gospod, mrtvemu dekletu na pomolu zaobljubil, da tega ne bom pustil pri miru.

Torej dobro; medtem so iz Prage poslali mladega fanta na pošto; Filippek se je ime-noval, spreten in dolgozob mladenič. K temu Filippeku sem torej stopil, da bi kaj zvohal. Saj veste, tam je kot povsod na majhnih poštah: pri okencu miza, v predalu denar in znamke. Uradnik ima za svojim hrbtom polico z vsemi mogočimi tarifami in papirji pa še tehtnico za tehtanje paketov in podobnih reči.

»Gospod Filippek,« sem mu rekel, »prosim vas, poglejte vendar v vaših tarifah, kaj bi stal, recimo, telegram v Buenos Aires.«

»Tri krone vsaka beseda,« je rekel Filippek brez pomišljanja.

»Tako — in kaj bi stal ekspresni telegram v Hongkong?« sem ga spet vprašal.

»To moram pa pogledati,« je rekel Filippek, vstal in se obrnil k polici. In medtem ko je s hrbtom proti mizi obrnjen listal po tarifniku, sem se z ramo zrinil skozi okence, segel z roko k predalu z denarjem in ga odprl; potegnil sem ga čisto narahlo in tiho.

»Hvala lepa, jo že imam!« sem rekel. »Takole se je zgodilo. Vzemimo, da je Helena nekaj iskala po polici, tedaj ji je nekdo pač lahko ukradel dva stotaka iz predala. Gospod Filippek, mi ne bi mogli pokazati, kdo je v zadnjih dneh od tod telegrafiral ali kaj odposlal?«

Gospod Filippek se je popraskal za ušesom in rekel: »Gospod stražmojster, to pa ne bo šlo. Vedeti morate, da je nekaj takega kot pisemska tajnost — razen, če bi poizvedovali v imenu zakona; toda tedaj bi moral javiti višjim, da je bila tu preiskava.«

»Čakajte,« sem rekel, »tega za zdaj ne bi rad storil. Toda kaj menite, gospod Filippek, če bi preprosto, iz dolgega časa ali kar tako ... pogledali po polah, kdo je v zadnjih dneh od tod kaj poslal, pri čemer bi se morala Helena morebiti obrniti s hrbtom k mizi?«

»Gospod stražmojster,« je odvrnil Filippek, »če gre za to, brzovjavke, ki smo jih odpremili, bi bile še tu, toda pri paketih in pismih zapišemo samo to, komu so namenjene, ne pa, kdo jih je odposlal. Izpišem vam torej vsa imena, ki jih najdem; sicer ne bi smel, toda za vas že napravim. Vendar ne verjamem, da vam bo hasnilo.«

Imel je prav, gospod Filippek, prinesel mi je kakih trideset imen — na vaški pošti ni dosti dela, saj veste, tu in tam kak paket za fante v vojski, toda iz teh nisem mogel zbrskati ničesar. Gospod, koder sem hodil in stal, povsod sem mislil samo na to; tako me je tlačilo, da mrtvem dekletu nisem mogel izpolniti obljube.

Nekoč, bilo je približno čez kak teden, sem prišel spet na pošto. Filippek me je pomenljivo pogledal in rekel: »Gospod stražmojster! Kegljanja bo konec. Pospravljaj. Jutri pride nova gospodična: s pardubiške pošte.«

»Aha,« sem menil na to, »kakšna disciplinska storija, ne? Če premetijo gospodično iz mesta na tako bedno deželno pošto!«

»Ah ne,« je rekel Filippek in me čudno pogledal, »gospodična je premeščena sem na svojo željo, gospod stražmojster.«

»Čudno,« sem odvrnil.

»Saj veste, kakšne so ženske,« je menil Filippek in me še zmeraj gledal, »še bolj čudno pa, da je prišla anonimna ovadba, zaradi katere so na tej pošti izvedli bliskovito revizijo, ravno iz Pardubic.«

Zažvižgal sem in zazijal v Filipka ravno tako kot on vame. In nenadoma je rekel pismonoša Uher, ki je ravno urejeval pošiljke: »Ja, kar se tiče Pardubic — gospod adjunkt s pristave piše skoraj vsak dan neki poštarici. To bo najbrž njegova ljubezen!«

»Slišite, stari,« je rekel Filippek, »se spomnite, kako se piše gospodična?«

»Menda Julija Touf — Toufar —.«

»Taufar,« je popravil Filippek, »potem je že ta, ki bo prišla sem.«

»Houdek, gospod adjunkt namreč,« je nadaljeval poštar, »dobi tudi skoraj vsak dan pismo iz Pardubic. Gospod adjunkt, mu rečem zmeraj, spet vam nevesta piše. On, gospod Houdek namreč, mi pride zmeraj kos poti naproti. Danes pa ima tule zabojček, ampak iz Prage. Aha, pošta je vrnila: Naslovljenec nepoznan. To se je gospod adjunkt gotovo zmotil pri naslovu. Mu pač ponese nazaj.«

»Pokažite,« je rekel Filippek. »Naslovljeno je na: Novak, Praga II. Spalena. Dva kilograma masla. Žig 14. julija.«

»Takrat je bila vendar še gospodična Helena tu,« je pripomnil poštar.

»Pokažite,« sem rekel Filipku in povohal zabojček. »Gospod Filippek,« sem rekel, »to je pa čudno, maslo je bilo deset dni na pošti, pa ne smrdi. Stari, pustite zabojček tu in se pobrigajte za svoja pisma.«

Komaj je poštar odnesel pete, ko me je Filippek ostro pogledal: »Gospod stražmojster, to je sicer prepovedano, ampak tule imate dleto.« In je šel ven, da ne bi ničesar videl. Gospod, odprl sem zabojček: v njem je bilo dva kilograma ilovice. Stopil sem torej za Filipkom in mu rekel: »Človek, o tej stvari nikomur niti besedice, razumete! To opravim sam.«

Zbral sem se in šel k adjunktju Houdku na pristavo. Našel sem ga v hosti. Sedel je na deblu in strmel v tla. »Gospod adjunkt,« sem ga nagovoril, »na pošti je majhna zmešnjava. Se ne spomnite, na kakšen naslov ste pred desetimi ali dvajsetimi dnevi poslali zabojček?«

Houdek je malce prebledel in rekel: »Nič hudega, sam ne vem več, komu je bil namenjen.«

»Gospod adjunkt,« sem ga vprašal, »kakšno maslo pa je bilo to?«

Houdek je planil, bel kot stena. »Kaj pa to pomeni?« je zakričal. »Čemu me nadlegujete s tem?«

»Gospod adjunkt,« sem mu rekel, »stvar je takale: vi ste umorili poštarico Heleno. Vi ste prinesli zabojček z izmišljenim naslovom, da bi ga morala stehitati na tehtnici. Medtem ko je tehtala, ste se sklonili skozi okence in ukradli iz predala dve sto kron. Zaradi teh dve sto kron se je Helena utopila. Tako je bilo.«

Houdek se je tresel kot trepetlika. »To je laž,« je vpil, »čemu naj bi jaz ukradel tistih dve sto?«

»Zato, ker ste hoteli dobiti gospodično Taufar, vašo nevesto, na tukajšjo pošto. Vaša gospodična je v anonimnem pismu ovadila Heleno, da ji v blagajni manjka

Črtomir Sinkovec:

Stara pesem iz predmestja

Sive so ulice,
hiše in zrak,
ljudje in živali.
Padel je človek
včeraj na tlak,
mrtvega danes
so s tlaka pobrali.

Bil je brez dela,
gladen izčrpan;
ni mu cvetela
še nikdar pomlad:
zdaj, ko v poljanah
je veliki srpan,
v ulici sivi
izpil ga je glad.

denar. Vidva sta Heleno pognala v ribnik. Vidva sta jo umorila. Na vesti imate zločin, gospod Houdek.«

Houdek se je zgrudil na deblo in si pokrnil obraz, svoj živi dan še nisem videl tako jokati moža.

»Jezus, Marija, je stokal, »saj vendar nisem mogel vedeti, da bo šla v vodol! Mislil sem samo, da bo odpuščena ... lahko bi šla vendar domov! Gospod stražmojster, hotel sem samo Julijo, toda eden od naju bi moral pustiti svoje mesto, če bi hotela živeti skupaj, in ena plača ne bi zadostovala ... Zato sem se tolikanj trudil, da bi Julija prišla sem na pošto! Pet let že čakava na to ... gospod stražmojster, to je strašna ljubezen!«

Ne bom vam pravil dalje, gospod; bila je že noč, falot je klečal pred mano in jaz sem se cmeril kot stara cipa: Zaradi Heleno in vsega drugega.

»Zdaj pa dosti,« sem rekel na koncu, »dovolj mi je tega. Slišite, dajte tistih dve

sto kron sem. Tako. In zdaj tole: če vam pade na pamet, da greste k gospodični Taufar prejšnji, preden spravim zadevo v red, vas naznanim zaradi tatvine, razumeli? In če bi se hoteli ustreliti, ali kaj podobnega, bom povedal vsem, zakaj ste to storili. In konec.«

Vso noč, gospod, sem sedel pod zvezdami in sodil oba; spraševal sem se, kako naj ju kaznujem in sem razumel grenkobo in veselje pravičnosti. Če ju naznanim, dobi Houdek nekaj tednov zapora pogojno, mimo tega pa bi mu še težko dokazal. Houdek je dekle res spravil s sveta, ni pa navaden tat. Vsaka kazen se mi je zdela prevelika in premajhna. Zato sem ju obsodil in tudi sam kaznoval.

Zjutraj po tisti noči sem šel na pošto. Za okencem je sedela dolga in blede ženska z vročimi očmi.

»Gospodična Taufar,« sem rekel, »tule imam priporočeno pismo ...« Dal sem ji pismo z naslovom: Poštna in brzovjavna direkcija v Pragi. Pogledala me je in pritisnila nalepko na pismo. »Trenutek, gospodična,« sem ji rekel, »v pismu je ovadba, kdo je vaši predhodnici ukradel dve sto kron. Koliko bo stala poštnina?«

Gospod, v tej ženski je bila strašna moč, navzlic temu pa je postala pepelnata v obraz in je okamenela. »Tri krone petdeset,« je s težavo spravila iz sebe.

Plačal sem tiste tri krone petdeset in še rekel: »Tako, gospodična, če pa bi se tista dva stotaka,« sem rekel in ji položil dva ukradena stotaka na mizo, »če bi se tista dva stotaka — kjerkoli založena — spet našla, saj razumete? — da bi se izkazalo, da pokojna Helena ni kradla, gospodična, — potem bom pismo spet vzel. Torej?«

Nobene besede ni rekla, samo gledala je žgoče in strmo, nisem vedel kam.

»Čez pet minut bo tu pismonoša, gospodična. Torej, naj pismo spet vzamem?« sem vprašal.

Naglo je pokimala. Tedaj sem pismo vzel in šel pred pošto. Gospod, tako napeto še nikoli nisem hodil sem in tja. Čez dvajset minut je pritekel stari Uher in vpil: »Gospod stražmojster, gospod stražmojster! Dva stotaka, ki sta manjkala gospodični Heleni, sta se našla! Nova gospodična ju je odkrila, bila sta založena v tarifniku! Kakšen slučaj!«

»Stari,« sem mu prigovarjal, »stecite in povejte povsod, da sta se tista dva stotaka našla. Da bo vsakdo vedel, da Helena ni kradla. Hvala bogu!«

To je bilo torej prvo. Drugo je bilo, da sem šel k staremu lastniku na pristavi. Ne verjamem, da ga poznate; malo je prisrčljivejši, ampak kar dober človek. »Gospod,« sem mu rekel, »nič me ne sprašuj, ampak gre za stvar, ko moramo vsi skupaj zagrabiti za oje. Pokličite Houdka in mu recite, naj se še danes preseli na vaše posestvo na Moravskem; če ne bo hotel, ga pripravi odpustite.« Stari je dvignil obrvi in me nekaj časa motril; ni se mi bilo treba siliti, da sem bil videti resen, kot si le lahko predstavljam. »Torej dobro,« je rekel, »ne bom vas ničesar vprašal.« In je poklical Houdka.

Houdek je prišel in ko me je zagledal, je prebledel, vendar je stal kot sveča. »Houdek,« je rekel stari, »pustite napreči in potem na vlak. Že nocoj nastopite službo na Moravskem. Telegrafiral bom, naj vas počakajo na postaji. Ste razumeli?«

»Da,« je odvrnil Houdek tiho in me strmo pogledal, kakor gledajo prekleti v peklu.

»Imate kaj pripomniti?« je vprašal posestnik.

»Ne,« je odgovoril Houdek hripavo in ni umaknil pogleda. Bilo mi je tesno pred temi očmi.

»Potem lahko greste,« je zaključil stari in stvar je bila urejena. Čez čas sem videl, kako se je Houdek v kočiji odpeljal. Sedel je v njej kot lesena lutka.

Tako, to je vse. Če greste na pošto, si pogledajte tisto blede gospodično. Huda je, huda na vse in dobiva zlobne in starikeve gube. Ne vem, ali se kdaj pa kdaj sestane s svojim adjunktom; nemara se včasih pelje k njemu, toda potem se vrne samo še bolj zlobna in pikra na pošto. Gledam jo in si pravim: pravica mora biti!

Glejte, jaz sem samo žandar, ampak eno vam iz svojih izkušenj lahko zaupam: rečem vam, prava in največja pravica je nekaj tako čudnega kot ljubezen.

R I B E

Velika riba je odprla gobec, da bi požrla malo ribo. Tedaj se je mala riba oglasila s tresočim glasom: »O, starejša sestra, o sestra!«

Velika riba se je zaničljivo namrdnila in odgovorila: »Dovolj ovinkov! Lačna sem!«

»Toda, toda,« je jecljala mala riba, »saj vendar pripadam istemu plemenu. Kam bomo prišle, če se bomo začele žreti med seboj? Ne stori mi takšne krivice, sestra!«

»Kje pa je tu krivica?« se je začudila velika riba. »Takšno je življenje.«

Potem je prišel dan, ko je veliko ribo zagrabil še večja riba, da se ni mogla izmuzniti iz njenega gobca. Zdaj je bila ta na vrsti in je začela prosjati: »O, starejša sestra!«

»Sestra? Saj se šališ,« se je večja riba začudila v smehu. »Podoba je, da si veli-

ka diplomatinja, če pa nisi, si prav gotovo filozofka. O, norica! Na tem svetu ni takšnega sorodstva.«

»Medve pripadava vendar isti vrsti in isti veri ...«

»Nehaj vendar s to neumnostjo. Sita sem takih pridig, zraven pa hudo lačna. Ti mi boš potešila lakoto. Bogovi te bodo blagoslovili za dobro delo in žrtev.«

»Za dušo mi je zdaj malo mar, bolj se bojim za svoje telo. Velika krivica je, da riba žre ribo ...«

»O, videti je, da si izvedenka v pravnih poslih; znaš razložiti razliko med pravico in krivico. Izvrstno. Tako učene ribe že dolgo nisem imela v želodcu, torej ...«

In potem ko je zelo velika riba pogoltnila veliko ribo, je ta še dahnila: »Da, da, mala riba je imela zares prav!«

